

El Tribunal Constitucional i la política

L'antídot contra la politització del Constitucional està en l'autoestima de cada magistrat i en l'actuació col·legial del tribunal

- L'òrgan judicial ha de defensar la seva independència i autoritat davant pressions partidistes i mediàtiques

ENRIC FOSSAS*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 21.11.08

En aquests últims anys, el nostre Tribunal Constitucional ha lliscat per un pendent relliscós que l'ha portat a una situació crítica, fins al punt de veure qüestionada la seva auctoritas i la seva funció institucional.

Res de nou en la història: la justícia constitucional ha estat controvertida des del seu naixement en el constitucionalisme americà, fa més de dos segles, i ho va ser després de la seva incorporació al constitucionalisme europeu d'entreguerres, sense que això hagi impedit la seva progressiva extensió i consolidació a mesura que la democràcia s'expandia en el món. Això explica que juristes i politòlegs hagin produït una inabastable literatura dedicada a explicar els problemes d'encaix de la justícia constitucional en un Estat democràtic. Gustavo Zagrebelsky, eminent constitucionalista i expresident de la Cort Constitucional italiana, ha reflexionat sobre aquest fenomen en la seva última obra (Principios y votos. El Tribunal Constitucional y la política), una petita joia carregada de finezza i que permet entendre el caràcter controvertit d'aquesta institució, i també intuir algunes claus de la crisi del nostre Tribunal Constitucional.

LA PRIMERA CLAU es trobaria en la funció que desenvolupa el Tribunal Constitucional, que només és comprensible partint d'una certa forma d'entendre la democràcia, que hem decidit anomenar democràcia constitucional. És a dir, la que es basa en el govern de la majoria, però limitat per una Constitució que conté els fonaments de la convivència i els drets dels ciutadans, que vinculen majoria i minoria. El Tribunal Constitucional protegeix la Constitució i per això limita la democràcia: perquè impedeix que la majoria se n'apoderi. La seva funció és, doncs, contramajoritària, i això explica la dificultat d'exercir-la: la justícia constitucional no forma part de la democràcia majoritària, ja que no té legitimació popular, però serveix a la democràcia constitucional. Això explica que sigui una institució extremadament delicada, molt vulnerable a la seva defectuosa entesa i als mals usos que se n'intenti fer. No ens ha de sorprendre gens, doncs, que un instrument tan sofisticat trobi serioses dificultats per funcionar amb èxit en un país com Itàlia, on la cultura política es redueix a la idea que "tot és qüestió de poder". I més encara en un país com Espanya, d'ànima guerracivilista i sectària, amb una turmentada història constitucional que ha impedit establir una autèntica cultura constitucional, la que neix de la necessitat de viure no en el regne de la força, sinó del Dret que regula la força.

LA SEGONA CLAU derivaria de la primera: el pitjor perill per a un tribunal, el que pot deslegitimar-lo davant la societat, és la sospita que ha actuat políticament, és a dir, que s'ha convertit en un instrument de la competició entre partits per aconseguir el poder. L'indici més clar d'això l'oferiria la divisió entre magistrats, alimentada per uns mitjans de comunicació que la traslladen a l'opinió pública, a través de la difusió de la imatge d'uns jutges que operen com a mers transmissors de diferents opcions polítiques en lluita pel poder. Un tribunal dividit en grups

transforma un col·legi de jutges en una espècie de tercera Cambra on els partits col·loquen persones de la seva confiança, les quals actuen d'acord amb les orientacions dels que les han nomenat.

La tercera clau que ofereix l'obra de Zagrebelsky mereix rebre una atenció especial. L'autor sosté que la vida del Tribunal Constitucional depèn solament en part de les regles a què està sotmès, perquè l'essencial --és a dir, allò que defineix la institució-- és l'activitat que porten a terme els jutges i la percepció que ells mateixos tinguin del seu significat. Certament, aquest tribunal es veu sotmès a unes fortes pressions partidistes i mediàtiques, però, davant d'això, ha de defensar la seva independència i la seva autoritat, que, en últim terme, es basa en la dels seus jutges.

L'antídoto contra la politització del Tribunal Constitucional no es troba en les normes que el protegeixen, sinó en l'autoestima de cada magistrat i en l'actuació col·legial de la institució. Els jutges s'han de guanyar el respecte dels seus col·legues perquè només existeixen com a part del tribunal, i han de buscar el màxim acord en les seves resolucions, perquè d'aquesta manera aquelles obtindran més acceptació. El tribunal opera mitjançant el vot per adoptar les seves decisions, però el vot en el tribunal, com assenyala Zagrebelsky, "expressa una derrota de la funció que li ha estat assignada". A diferència dels òrgans de direcció política, el Constitucional no té un programa polític. Són les parts les que sotmeten al tribunal les controvèrsies constitucionals, i aquell les resol interpretant la Constitució mitjançant la seva jurisprudència, que confirma la continuïtat d'aquella com a norma suprema.

AQUESTES són algunes de les reflexions del mestre italià que permeten entendre els problemes amb què es troba un Tribunal Constitucional en una societat democràtica. Totes contenen serioses advertències que hauríem de tenir en compte per evitar que la crítica situació del nostre es torni irreversible.

*Catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona